

Edward Rymar

Lubusz to nie Liubusua

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny nr 2, 209-211

1995

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Edward Rymar

Pyrzyce

LUBUSZ TO NIE *LIUBUSUA*

W swej rozprawie o piastowskim rodowodzie dynastii pomorskiej wyzyskałem akt oddania przez Mieszka I swego „państwa gnieźnieńskiego” (*civitas Schineghe*) pod opieką Papiestwa. Dostrzegając na całym Pomorzu rezerwowaną przez Mieszka – dla jednego z młodszych synów, Świętopelka – dzielnicę, północną granicę przedmiotu nadania, określoną w dokumencie *Dagome iudex* jako *longum mare* (długie morze), utożsamilem z Pomorzem, a nie z Bałtykiem. Zachodnia granica, po opuszczeniu pogranicza z Miłskiem, według tegoż dokumentu ciągnęła się wzdłuż Odry. Po wyłączeniu Pomorza z obszaru nadania, ten odcinek Odry wypada zatem ograniczyć do obszaru lubuskiego. W takim razie, zresztą również gdyby *longum mare* miało oznaczać Bałtyk, Odra musiała być około 991 r. zachodnim kresem władztwa Mieszka I, co pozostaje w zgodzie z wyznaczaniem na tej rzece w X w. wschodnich krańców obszarów bezpośrednio podporządkowanych państwu niemieckiemu. Ponieważ Ziemia Lubuska, znana z połowy XIII w., rozciągała się po obydwóch brzegach Odry, przytoczyłem również i opinię historyków, którzy skłonni są granicę w *Dagome iudex* poprowadzić od Odry w rejonie Krosna poprzez dorzecze Obry w rejon Santoka i dalej doliną Noteci.¹

Zainteresowany gromadzeniem danych źródłowych, które by tezę o kresach państwa pierwszych Piastów na Odrze w obszarze lubuskim uzasadniały, marginalnie, bo w przypisie, podjąłem próbę utożsamiania Lubusza z grodem Liubusua, znanym z kroniki Thietmara. W 1012 r. król niemiecki Henryk II odbudował go (opuszczony od 932 r.), lecz wnet zdobył go Bolesław Chrobry. Uczyniłem tak „przed szczegółowym zbadaniem tej sprawy”, czyli ostrożnie, i uczyniłem tak pochopnie, co słusznie wytknął M. Golemski. Wkrótce po opublikowaniu wspomnianej rozprawy zająłem się Lubuszą, stwierdzając brak podstaw do utożsamia-

nia jej z Lubuszem, co dopiero teraz, za sprawą Golemskiego, przyznaję. Czynię tak zaś po zapoznaniu się z obszerną już literaturą dotyczącą kwestii², zresztą nieznaną Golemskiemu, jednocześnie przemawiającą za lokalizacją Liubuszy w kraju Dalemińców (Głomaczy) koło miejscowości Liebenwerda, identyczną z *Libuze* wspomnianą w r. 1123 r.³, zwłaszcza, że przemawia za tym – korespondując z przekazem Thietmara – informacja rocznika kwedlinburskiego pod r. 1012 o operacji Chrobrego w tym rejonie.⁴

Korektura ta w niczym nie zmienia mego stanowiska w sprawie odzańskiej granicy w czasach Mieszka I.

Nie mogę natomiast podzielić wątpliwości M. Golemskiego w odniesieniu do trwałości uprawnień arcybiskupów magdeburskich do terytorium lubuskiego długo przed układem z 1249 r. Nie można bowiem bagatelizować czy to operacji lubuskiej Henryka V w toku wyprawy polskiej w 1109 r., po której Lubusz król nadać miał arcybiskupom (o czym dopiero *Kronika wielkopolska* cap. 25, 67), czy potwierdzenia Lubusza arcybiskupom w 1207 i 1226 r., czy wreszcie operacji militarnej arcybiskupa Albrechta z 1239 r. mającej na celu zdobycie tego nadodrzańskiego zamku. Spraw tych nie mogę tu jednak rozwijać.

Przypisy

1. E. Rymar, *Dagome iudex jako organiczna część decyzji Mieszka I w sprawie podziału Polski na dzielnice. Reanimacja hipotezy o piastowskim rodowodzie dynastii pomorskiej*, Materiały Zachodniopomorskie XXXII, 1986, s. 306 i przyp. 37.
2. E. Callier, *Liubusua, Lubusza, Lubusz*, [w:] tegoż: *Szkice geograficzno-historyczne*, Poznań 1886, s. 64-77, K. H. Marschalleck, *Liubusua*, Nachrichtenblatt f. Deutsche Vorzeit, t. 17, 1941, s. 257-9, tenże, *Nochmals: Liubusua – Lübben ?*, Ausgrabungen und Funde, t. 3, 1958, s. 113-115 oraz *Lübben im Spreewald, das alte Liubusua*, Märkische Heimat 1956, zeszyt 4, s. 25-37; S. Kramer, *Beobachtungen bei Erdaufschlüssen in der Altstadt von Lübben*, Ausgrabungen und Funde, t. 4, 1957, s. 202-205.
3. R. Lehmann, *Zum Liubusua Problem*, Ausgrabungen und Funde, t. 4, 1957, s. 197-202 (tam wcześniejsza literatura). O miejscowości *Libuze* z 1123 r. *Annalista Saxo* (MG SS VI s. 760).

4. MG SS III, s. 81: *Post eius (arcybiskupa magdeburgskiego Walterda) mortem Bolizlavo, multis militibus suorum contractis, Dalmantiae terminos occupavit, urbem eo loci (Coloci?) noviter instauratam dolose expugnat, et utrinque magna strage peracta, cum captivis nostris domi reversus est.*

